

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ
Факультет соціальної та психологічної освіти
Кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи**

Котлярчук Ольга Олександрівна

**ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА З
НЕБЛАГОПОЛУЧНИМИ СІМ'ЯМИ**

231 Соціальна робота

РЕФЕРАТ

бакалаврської роботи
за освітньо-професійною програмою (освітньо-науковою програмою)
«Соціальна робота (Соціально-психологічне консультування)
»

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК:

*доктор філософії
Моргай Лілія Анатоліївна*

Умань – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ «ГРУПИ РИЗИКУ»	6
1.1. Сучасні підходи до визначення поняття діти «групи ризику».....	6
1.2. Діти «групи ризику» як соціально-педагогічна проблема.....	12
Висновки до першого розділу	25
РОЗДІЛ II. ОРГАНІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ «ГРУПИ РИЗИКУ»	28
2.1. Робота соціального працівника з дітьми «групи ризику».....	28
2.2. Дослідницько-експериментальна робота з дітьми «групи ризику» в закладі освіти.....	40
Висновки до другого розділу	45
ВИСНОВКИ	48
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	51
ДОДАТКИ	55

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. На даний час у суспільстві виникла проблема із формуванням світогляду підростаючого покоління. Все це зумовлене багатьма факторами, які присутні у ХХІ столітті (соціальні мережі, мала увага батьків, вседозволеність дітям).

Становище дітей сьогодні є не досить добрим, адже в них немає сформованих правильних стійких моральних переконань, ціннісних орієнтацій, тому вони неспроможні адекватно реагувати на певні події, факти навколишнього середовища. Підростаюче покоління починає жити за своїми «правилами», часто вживаючи: алкоголь, тютюнові та наркотичні речовини.

В свою чергу починає спадати на низький рівень статут сім'ї, що призводить до формування в дітей ціннісних моральних засад. З'являються діти, які не знають, що таке батьківська підтримка, любов, взаємна допомога. Через це підлітки стають агресивними, не вміють спілкуватися з однолітками, відчувають себе самотніми, що також може привести до фатальних наслідків.

Із за перерахованих факторів і збільшується кількість дітей, підлітків та молоді, що входять до «групи ризику».

Діти групи ризику – це категорія дітей, яка в силу певних обставин свого життя, більше за інших категорій схильна до негативних зовнішніх впливів із боку суспільства. Діти «групи ризику» – одна із найбільших проблем країни.

Одними з тих, хто може допогти в підтримці таких дітей – це вчителі, але, на жаль, вони не можуть виконати всі функції соціально-психологічної допомоги. Тому держава вирішила додати до працівників школи працівників соціальної сфери – соціальних педагогів та соціальних працівників. Завданням яких є ефективне подолання дезадаптації дітей «групи ризику», попередження девіантної поведінки.

Дане соціальне явище зібрало навколо себе соціологів, психологів, вчених, соціальних працівників та педагогів, для вирішення даної проблеми.

Проведений нами аналіз джерел та публікацій показав, що питання дітей «групи ризику» добре висвітлено в роботах: А. Капської, Т. Синявської, Н. Холодецької, Н. Стельмах, Г. Золотової, В. Лютого та інших. Це пояснюється тим, що дана проблема є актуальною і знаходиться у центрі досліджень.

Через зростання кількості дітей, які належать до «групи ризику», низький рівень їх комунікації із суспільством та нечітким розумінням даної проблеми допомогли у виборі теми дослідження: **«Соціальна робота з дітьми «групи ризику»»**.

Мета дослідження – проаналізувати теоретичні аспекти соціальної роботи з дітьми «групи ризику» та експериментально перевірити ефективність означеної проблеми.

Об'єкт дослідження – діти «групи ризику».

Предмет дослідження – особливості соціальної роботи з дітьми «групи ризику».

Відповідно до теми та мети визначено такі **завдання дослідження**:

1. Проаналізувати сучасні підходи до визначення поняття діти «групи ризику»;
2. Розкрити основні соціально-педагогічні проблеми дітей «групи ризику»;
3. Охарактеризувати роботу соціального працівника з дітьми «групи ризику»;
4. Провести експериментальне дослідження на виявлення дітей «групи ризику» на прикладі Одеської початкової школи № 292.

Методи дослідження. На різних етапах дослідження використовувались такі методи:

– теоретичні: аналіз психолого-педагогічної інформації про учнів, та визначення особливостей організації роботи соціального працівника із дітьми «групи ризику»;

– емпіричні: бесіда та непряме спостереження;

– експериментальні: (констатувальний і формувальний експеримент) з метою виявлення, обґрунтування, перевірки ефективності умов підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи з людьми похилого віку;

– статистичні: кількісної та якісної обробки одержаних результатів експерименту забезпечили обробку даних, засвідчили достовірність отриманих результатів дослідження.

Теоретичне значення роботи. Наукова робота дозволила удосконалити знання соціальних працівників до роботи із дітьми групи ризику.

Практичне значення. Результати бакалаврської роботи можуть бути використані педагогами при написанні наукових праць.

Експериментальна база дослідження. Дослідження проводилося на базі Одеської початкової школи 292. Експериментом було охоплено 43 учні, другого класу.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження висвітлені у виступі «Наукових праць студентів (18 лютого 2021 р. м. Умань)» та всеукраїнській студентській науково-практичній онлайн-конференції «Дистанційне навчання у закладі вищої освіти в умовах пандемії: виклики сучасності» (30 березня 2021 р., м. Умань). За результатами дослідження опубліковано одноосібно 1 тези доповідей автора.

Структура роботи. Бакалаврська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг тексту бакалаврської роботи становить 57 сторінок, із них обсяг основного тексту 50 сторінок. Робота містить 1 додаток.

ВИСНОВКИ

У дослідженні висвітлені теоретичні основи дослідження. Результати проведеної наукової роботи засвідчили досягнення мети й розв'язання поставлених завдань, що дало можливість дійти до таких висновків:

1. Проаналізовані сучасні підходи до визначення поняття «діти групи ризику».

Дослідники стверджую, що діти «групи ризику» – це поняття, що охарактеризовує дітей, у яких соціальний стан в суспільстві не стабільний, вони не можуть самотійно бороти проблеми, які трапилися на їхньому шляху.

Зокрема дослідник П. Д. Павлюк, описуючи свої наукові доробки, стверджує, що діти «групи ризику» – це діти, які під впливом зовнішніх чи внутрішніх факторів можуть вчинити щось негативне.

Педагог Н. Я. Оліференко дає дость вагому інформацію щодо даної категорії суспільства. У своїх роботах педагог виділяє два аспекти ризику: перший, що суспільство – діти створюють деякі проблеми для життя інших людей; другий, для самих себе – діти можуть травмувати себе, мати позбавлення волі чи мати фатальні наслідки.

Отож, науково-педагогічна спілька приходить до висновку, що діти «групи ризику» – це діти, що із-за певних обставин життя схильні до негативних зовнішніх впливів з боку інших людей. До них можна віднести дітей з неблагополучних сімей, де мають багато проблем у навчанні, все це приводить до виникнення девіантної поведінки.

2. Розкриті основні соціально-педагогічні проблеми дітей «групи ризику».

Встановлено, що одним з найбільш важливих і в той же час найбільш складних напрямків професійної діяльності соціального педагога є соціально-педагогічна робота з дітьми «групи ризику». Це пояснюється багатьма причинами, але найголовніша – емоційна витривалість педагогів, які

працюють із даною категорією.

Доведено, що процес розвитку особистості залежить від навколишнього соціального простору, суб'єктами якого є сім'я, школа, однолітки та сама особистість.

Педагоги у своїй діяльності для запобігання дітей даної проблематики мають використовувати різноманітні методи. Але для ефективної роботи та запобігання розвитку дітей «групи ризику» батьки мають бути зацікавлені, та спільно з педагогами працювати, заради блага дитини.

3. Охарактеризовано роботу соціального працівника з дітьми «групи ризику».

Соціальний працівник повинен проводити з дітьми «групи ризику» корегуючу та профілактичну роботу. Корегуюча роботи полягає у змінненні та покращенні тих якостей, які має дитини. Профілактична робота полягає у попередженні тих негативних якостей, які вже почали проявлятися у дитини або знаходяться на початковому етапі. Але, щоб почати працювати з дітьми потрібна допомога батьків, а інколи психолога.

Робота соціального працівника з дітьми «групи ризику» є досить відповідальною. Для ефективності застосування різноманітних практик фахівець має бути професіоналом своєї справи та компетентним у тих практиках, які він використовує на практиці.

4. Проведено дослідно-експериментальне дослідження на виявлення дітей «групи ризику» на прикладі Одеської початкової школи.

Встановлено, що дітям притаманна агресивність, не бажання навчатися. Наслідком є: пропускання уроків, відчуженість, не бажання спілкуватися з однолітками, завжди перебувають у стані напруги, постійно очікують, що щось може трапитися. Все це призводить до того, що вони можуть потрапити до дітей, що входять у «групи ризику».

Ще однією негативною рисою, яка притаманна дітям «групи ризику» є тривожність – це психологічна особливість дитини, що знаходиться у стані напруги та тривоги, завжди в очікуванні будь-яких проблем, що призводить

до страху.

Отже, провівши експериментальне дослідження з'ясовано, що проблема дітей «групи ризику» з кожним роком стає все актуальнішою. Адже, суспільство не стоїть на місці і завжди знаходяться нові фактори та чинники які впливають на розвиток особистості (телефони, телевізори, інтернет та інше). Тому родина, школа повинні співпрацювати для того, щоб допомогти дитині правильно сформуванати свої світоглядні переконання та життєві позиції.